

تفسیر آیه های چهاردهم و پانزدهم

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِّنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ «14» إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ «15» .

ترجمه:

عربهای بادیه نشین گفتند: ما ایمان آورده ایم. بگو: شما ایمان نیاورده اید، بلکه بگویید اسلام آورده ایم، اما هنوز ایمان وارد دل های شما نشده است. و اگر از خدا و پیامبرش اطاعت کنید، چیزی از پاداش کارهای شما را فروگذار نخواهد کرد، خداوند، آمرزنده و مهربان است.

مؤمنان واقعی تنها کسانی هستند که به خدا و پیامبرش ایمان آورده اند، سپس هرگز تردیدی به خود راه نداده اند، و با مال و جان خود در راه خدا جهاد کرده اند؛ آنها راستگویانند.

شرح:

این آیات شریفه، در صدد تبیین حقیقت ایمان و نشانه های آن است.

گروهی از اعراب بادیه نشین که اصطلاحاً آنان را "اعرابی" می خوانند، چنین می پنداشتند که ایمان ، همان گفتن شهادتین و پذیرش توحید و نبوت رسول گرامی اسلام است.

آیه های یادشده، ضمن بیان نادرست بودن این تصوّر، به رفعت مقام و مرتبه ایمان نسبت به اسلام اشاره می کنند و برخی از علائم آن را شرح می دهند.

توضیح اینکه : اسلام آوردن ، عبارت است از اینکه یک شخص، به وحدانیت خدا و رسالت پیامبر اسلام ، حضرت محمد ابن عبدالله (ص) گواهی دهد، و ضروریات دین را نیز انکار نکند.

اما ایمان، علاوه بر این شروط، دارای ویژگی های دیگری نیز می باشد که در قرآن مجید و روایات معصومین، تبیین گردیده است.

حقیقت ایمان

برخی از روایات اسلامی، ایمان را دارای سه رکن اساسی به شرح ذیل دانسته است:

1. رکن فکری و معنوی: باور قلبی.
2. رکن کلامی: اقرار به معتقدات اسلامی.
3. رکن عملی: رفتار بر مبنای دستورات شریعت.

به عنوان مثال، پیامبر گرامی اسلام (ص) در این زمینه، چنین می فرماید:

الایمان معرفة بالقلب وإقرار باللسان وعمل بالارکان.

یعنی: ایمان، عبارت است از : معرفت با قلب، و اقرار با زبان، و عمل به اصول و ارکان اسلام.

نشانه های ایمان

ارکان ایمان که به آنها اشاره شد، با پدیده هایی که علائم ایمان نامیده می شوند، به ظهور و بروز می رسند. در اینجا در پرتو روایات اسلامی، برخی از این نشانه ها را از نظر گرامی شما می گذرانیم:

هوشمندی و زیرکی

پیامبر گرامی اسلام می فرماید:

اتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ.

یعنی: از هوشمندی مؤمن پروا داشته باش، زیرا او با نور خدا می نگرد.

همچنین آن حضرت در حدیثی دیگر چنین می فرماید:

لَا يُلَدِّعُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جَحْرِ مَرَّتَيْنِ.

یعنی: مؤمن، هرگز از یک سوراخ، دو بار گزیده نمی شود.

حق محوری و حق گویی

امام علی (ع) در این زمینه چنین می فرماید:

اتَّقُوا ظُنُونِ الْمُؤْمِنِينَ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَعَلَ الْحَقَّ عَلَي السَّنْتِهِمْ.

یعنی: از گمان های مؤمنان برحذر باش، زیرا خداوند حق را بر زبان آنان قرار داده است.

مقاومت و شکیبایی

امام سجاد (ع)، صبر و استقامت را به عنوان مهمترین نشانه ایمان معرفی می کند و چنین می فرماید:

الصبر من الإیمان، بمنزلة الرأس من الجسد.

یعنی: شکیبایی و صبوری نسبت به ایمان، مانند سر نسبت به بدن است.

حیاء

امام صادق (ع) می فرماید:

لا ایمان لمن لا حیاء له.

یعنی: کسی که حیا ندارد، ایمان ندارد.

امام محمد باقر (ع) نیز چنین می فرماید:

الحیاء والایمان مقرونان فی قرن فاذا ذهب احدهما تبعه صاحبه.

یعنی: حیا و ایمان بر یک شاخه هستند، پس هر گاه یکی از آنها از بین برود، دیگری نیز به دنبال او نابود خواهد شد.

مقام توکل

امیر مؤمنان می فرماید:

لا یردق ایمان عبد ، حتی یكون بما فی یدالله اوثق منه بما فی یده.

ایمان بنده ای راستین نیست، مگر اینکه اعتماد او به آنچه در دست خداست بیشتر از آن باشد که در دست اوست .

زهد و پرهیزکاری

امام علی (ع) در این باره چنین می فرماید:

و انما ینظر المؤمن الی الدنیا بعین الاعتبار، و یقات منها بطن الاضطرار، و یسمع فیها باذن المقت والابغاض.

یعنی: مؤمن با دیدی آگاهانه به دنیا می نگرد، و به اندازه نیازمندی که ناچار است، روزی به دست می آورد، و با گوش خشم و دشمنی، در مورد دنیا می شنود.

راستی و درستی

امیر المؤمنین (ع) در این زمینه چنین می فرماید:

**علامة الايمان ان تؤثر الصدق حيث يضرک علي الکذب حيث
ينفعک.**

یعنی: نشانه ایمان آن است که راست گفتن را در حالی که
به تو زیان می رساند بردروغ گفتن در حالی که برای تو سود
می دهد، برگزینی.

دانش پروری

امام علی (ع) می فرماید:

الحکمة ضالة المؤمن.

یعنی: حکمت و دانش، گمشده مؤمن است.

محبت امام علی

پیامبر گرامی اسلام می فرماید:

يا علی! لا یبغضک مؤمن، و لا یحبک منافق.

یعنی: ای علی! مؤمن هرگز با تو دشمنی نمی کند، و
منافق هم هرگز تو را دوست نمی دارد.

همچنین آن حضرت در حدیثی دیگر چنین می فرماید:

عنوان صحیفه المؤمن حبّ علی بن ابی طالب.

یعنی: عنوان نامه اهل ایمان، محبت علی ابن ابی طالب است.

فضائل اخلاقی

امیر مؤمنان (ع) در زمینه دیگر صفات اخلاقی اهل ایمان، چنین می فرماید:

المؤمن بشره في وجهه، و حزنه في قلبه، اوسع شي صدرا، و اذل شيء نفسا، يكره الرفعة، و يشنأ السمعة، طويل غمه، بعيد همه، كثير صمنه، مشغول وقته، مشكور صبور، مغمور بفكرته، ضنين بخلته، سهل الخليفة، لئن العريكة، نفسه أصلب من الصلد، و هو اذل من العبد.

یعنی: مؤمن، شادیش در رخساره اوست، و اندوهش دردل او، سینه اش از هر چیز گشاده تر است، و نفسش از هر چیز متواضع تر، از خود بزرگ بینی بدش می آید و ریا و خود نمائی را دشمن دارد، اندوه او دراز است، و همت او بلند، خاموشیش بسیار، و وقتش مشغول است، سپاسگذار و شکيبا است، در اندیشه غوطه ور است، و از درخواست کردن از دیگران بخل می ورزد، خوي او ملایم، و طبیعتش نرم است، روح او از صخره ها محکم تر، در حالیکه از بردگان متواضع تر است.

از اینرو، خدای بزرگ، در آیه پانزدهم سوره حجرات، در باره
برخی از ویژگی های مؤمنان چنین می فرماید:

"مؤمنان واقعی تنها کسانی هستند که به خدا و پیامبرش
ایمان آورده اند، سپس هرگز تردیدی به خود راه نداده اند، و با
مال و جان خود در راه خدا جهاد کرده اند؛ آنها راستگویند."
